

FEKETE JÁNOS

ÍGY LEVE TALÁLKOZÁSI PONTJA ...
AZ AMERIKAIÁKNAK, S ANGOLOKNAK
ÉS SZÉKELYEKNEK...”

A székelykeresztúri unitárius egyházközség testvéregyházi
kapcsolatainak történetéből

II.

1923 végén Amerikába utazott Patakfalvi Albert, az egyházközség tagja néhány keresztúri társával, akikkel az egyházközség vezetősége a testvérgyülekezetnek és Snow lelkésznek karácsonyi és újévi üdvözetet, valamint egy pünkösdi istentiszteletről és a konfirmálásról készült fényképet küldött. A levél így szólt:

„224-1923. Szívünk szeretetével köszöntjük montreali hittestvéreinket a Székelykeresztúri unitárius egyházközségből.

Kedves Hittestvéreink!

Az időben már közel levő karácsony magasztos ünnep, a már hamar elmúló esztendő, s az utána jövendő új év befolyása mellett szeretetünk és hálánk Veletek való közlésére indít minket az a már mélyen lelkünkbe gyökerezett öntudatos érzet, hogy a Ti nemes, építő, áldozatos szeretetek éltető és megerősítő befolyással hatottak reánk. Ölelő kar az üldözöttnek, üdítő harmat a szikkadt virágnak, messze fénylő, biztató ragyogás a kietlen pusztába vihar-kergetett száműzötteknek. Lelki és anyagi támogatásokat nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a karácsonyi ünnepekre és az 1924 újévre emlékül nektek küldött mellékelt képeken jelzett fölemelő események egyházközségünkben zavartalan nyugodtságban történhettek meg.

Első számú képen úrvacsoravétel alkalmával ünnepet szentelt híveink jelennek meg előttetek. Úrvacsorával való élésünk évenként négy alkalommal történik. Mint általában istentiszteleteink, az úrvacsoravétel is a lehető legtisztább, világos és minden természet feletti titokzatosságtól, rejtélyességtől mentes. A kenyér és bor elhelyezhetésére templomainkban egyszerű szép kivitelben, némely helyen művésziességgel faragott és díszített asztal áll a templomtér közepén, a kockaalakra, egyszeri befalásra felvágott kenyérdarabok különböző anyagú és kivitelű tányérokra, a kancsókba és poharakba kiöntött bor, erre az asztalra vannak elhelyezve. Az asztal díszes, értékes és több helyen műemlék beccsel bíró abroszokkal, terítőkkal van betakarva, feldíszítve. Poharak, tálak, terítők egyes nemes lelkek ajándékai. A kegyeletes áldozatkészség ma is ékesítgeti az Úrnak házát és asztalát.

Úrvacsora vételt megelőzőleg rendes, alkalmi Isten tisztelet van. Ennek végzésével ismételten, mint 8 nappal megelőzőleg felhívja a lelkész, rendesen nagyszámban megjelent híveket bűnbánatra, mert csak a tiszta szív és lélek veszen életet a kenyérből és borból.

Az úrvacsorai szertartás a gyülekezet énekével kezdődik »Dicsérünk téged Úr Jézus« kezdetű ének után a lelkész a megterített »úrasztalához« áll, s onnan az ünneppel kapcsolatosan Jézus-Krisztus élete és halála gondolat köréből mondott beszéddel az azt követő könyörgéssel és »Miatyánk« elmondásával készíti elő a lelkeket. Erre következik a hívek csoportonkénti megjelenése az úrasztala körül, előbb az idősebb férfiak, fiatalabbak és legények, viszont az idősebb nők, fiatalabbak és leányok csoportonként körbe állják az úrasztalát és akkor a lelkész a legöregebben, esetleg a legtekintélyesebben elkezdve osztogatja a kenyeret, ennek elvégzésével ugyanazon módon a bort egy vagy kettő pohárral. Ez alatt alkalmi éneket énekel a gyülekezet. A bor kiosztása után megáldás és fohászkodás. Ez történik minden csoporttal.

Hálaadó fohászkodás, könyörgés után, melyben mindenkire és intézményekre is kiterjed, megáldó ének s ezzel elvégződik az egy kenyérből és borból való részesedés után az egységesítés és egymás iránti szeretetet munkáló »úrvacsora« vétel.

2. képünk szintén megható ünnepély alkalmával készült. Az 1923 évi konfirmáló hitben megerősítő szertartásos Isten tisztelet van megörökítve. Növendékeink 14–16 éves korban konfirmálnak, 6–8 heti szorgalmas előkészítő idő előzi meg. Naponként 2-szer, reggel és délután gyűlnek össze az ifjak a templomba, vagy az iskolába, hogy a lelkész előkészítse. Erre a célra szolgál a Ferencz József püspök által írt *Unitárius konfirmációi káté*. Legtöbb egyházközségben »áldozócsütörtökön« konfirmálnak a hívek megkülönböztetett érdeklődése mellett, szorongásig telt templomban. Várakozástól teljes szorongó közönség, konfirmálást váró ifjak, fiúk és lányok köré az Úrasztal körül körben foglalnak helyet, kigyult arcok, sugárzó szemek. Mindenik legszebb ruhájában. Festői kép. Alkalmi éneket énekelnek. A lelkész ünnepi beszédét hozzájuk intézi. Rendes istentisztelet elvégzésével felolvassa az ifjak nevét, akik felállással és meghajlással mutatják be magukat a jó Istennek és a gyülekezetnek. Ezt követőleg egyenként felhívja feleletre. Mindenik egy-két kérdést kap. Kikérdezés után felkérdezi lelkész, hogy kívánnak-e, tudnak-e az egyház önálló, erkölcsös tagjai lenni? Ha igennel felelnek, az úrvacsora felvételére szólítja, amellyel végleg megerősíti hitüket a confirmáltaknak. Szertartás kezdetén és végével alkalmi könyörgéseket mondanak együttesen, kórusban, szintén így mondják el a hitvallást, a »Miatyánkot« és fogadástételt. Végezetül énekelnek, s az akárhány-szor 3–4 óráig terjedő szertartás véget ért. Így ünnepelt a székelykeresztúri egyházközség 1923 évben. 76 confirmált ifjú képei ezek a) templomban b) kerti felvételben, hol Snow lelkész prédikált. Ezeket küldjük hozzátok.

3-ik képünk a »Dávid Ferencz« szobor fényképe. 1564-ben kezdte az Isten egység hitét hirdetni Kolozsvárt. Tizenöt évi csodálatos küzdelmének, melyben a mai tisztult krisztusi kereszténység hitfelfogására emelkedett 1579-ben vértanúságával adta meg a dicsőséget s biztosított magának és hitrendszerének helyet az emberi művelődés történetében. Fogadjátok testvéri érzéssel. Megemlékezésünk csekély értékű, de mély jelentőségű, tartásatok meg szeretetetekben, mint Mi titeket. Az örök Isten az Atya adjon üdvösséges ünnepet és boldog új évet! A Székelykeresztúri unitárius egyházközség nevében: Lőrinczi István unitárius lelkész, Kendi István kántor-tanító, Fodor Sámuel egyh. községi gondnok.”

A végén a lelkész „ajánló levele” következik a Kanadába utazók számára:

„Kedves Szolgatársam!

Midőn a legmelegebb szeretettel köszöntelek, egyszer s mint felkérlek, hogy a mellékelt küldeményt juttasd megkülönböztetett tisztelettel szívünkbe zárt gyülekezeted – az én gyülekezetem elé. Kérlek arra is, hogy fogadd atyai gondviselésedbe ennek a levelemnek átadóját – Patakfalvi Albertet és társait. Ősi fajszerető és fenntartó székelyek.

Küzdelmes sorsunkban a barátság és hit lelke, s a ti szeretetekből is táplálkozik. Bár ismét láthatnánk. Fordítsa felénk a mi egyetlen Istenünk az Ő és Ti országokat. Családoddal üdvözlő és köszönt családja: felesége és 5 fia nevében – akik közül a harmadik, László, most végzi a teológiát, szerető barátod, szolgatársad Lőrinczi István montreali tiszteletbeli lelkész.”

A dokumentumok 1927. szeptember 25-én angol vendégek érkezését jelzik: „... Rev T. Bowen Evans, M. A. Highfield, Sidmonth South Devon England angol lelkész feleségével és Csifó Salamon teol. tanár úrral itt vannak s Ütő Lajos lelkész javasolja, hogy egyházközségünk válassza meg tiszteletbeli lelkészének, mit a keblí tanács örömmel megtesz. Ütő L., Dr. Fazakas Miklós, Kendi István és Patakfalvi József T. gondnok tagokból alakult bizottság nevezett urakat és hölgyeket gyűlésre meghívja ... hol tudomására hozzák tiszteletbeli lelkésszé történt megválasztását. Mit Evans lelkész úr meghatottan köszön meg, 8000 nyolcezer leit ajándékoz templom építési alapra, ígervén, hogy ha hazamehet »még többről is fog gondoskodni«.”

Evans lelkész 1932 januárjában üdvözlő levelet küldött a keresztúri unitárius egyházközségnek, amelyet az válaszelevéllel viszonzott.

A későbbi időszakra nincsenek forrásaink a kapcsolatokról. A kommunista diktatúra idejében közismert okok miatt nem kerülhetett sor a kapcsolatok működésére. 1990 után viszont annál inkább fellendültek ezek a kapcsolatok, különösen az Egyesült Államok egyházközségeivel.

A székelykeresztúri unitáriusok a concordi egyházközséggel létesítettek gyümölcsöző együttműködést, amely erkölcsi-anyagi segítséget jelent azóta is egyházközségünk és Unitárius Gimnáziumunk számára.

DR. MÁTHÉ DÉNES

GONDOLATOK A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN*

Tisztelt hallgatóság!

Kedves vendégeink! Felnőttek és fiatalok!

A magyar kultúra az egyetemes kultúra része – ezzel a *kijelentéssel* mindannyian egyetértünk. És azon felül, hogy természetesnek és igaznak tartjuk, a büszkeség is megmozdul bennünk, ha erről beszélünk, mert világképünkben az egyetemesség az értékek értékei közé tartozik már évszázadok óta. „Legszentebb vallás a haza s emberiség” – mondja Vörösmarty *Pázmán* című epigrammájában. Hogyne volnánk hát büszkék, ha ráeszmélünk arra, hogy magyarként az egyetemesség vonzásában élünk, s ennek az értéknek nemcsak használói, hanem létrehozói is vagyunk.

Az utóbbi gondolat már-már hivalkodásnak tűnik. A hivalkodás pedig félelmetes dolog, mert az öndicséret gyalázat, a közmondás is ezt tartja. Óvatosabban kell tehát fogalmazni. Ezért az előbbi kijelentés érvényét arra kell szűkítenem, hogy művelődéstörténetünk legjobbjai éltek az egyetemesség ígézetében, és ránk szellemi parancsként hagyták ezt a létezési módozatot, örökséget.

Itt ismét meg kell állnom, és újabb pontosítást kell tennem, mivel a magyarság és az egyetemesség összeforrottságának szellemi parancsához ki-ki a maga módján viszonyul, s ez a viszonyulás nemcsak a személyiségtől, hanem az életkortól is függ. Hallgatóim között pedig különféle korosztályok képviselői vannak jelen, indokolt tehát erre a tényre is figyelemmel lenni. És itt elsősorban a fiatalságot szólítom meg, s ehhez egy kárpátaljai diáklánynak, az ungvári egyetem hallgatójának szavait idézem, amelyek 2003 novemberében Budapesten hangzottak el a Kossuth-szónokverseny alkalmával. Az idézet így hangzik: „A fiatalság általában viszolyog a hagyományoktól. Szeretnének mindent másképp, kicsit jobban, kicsit okosabban megvalósítani. És lázasan küzdenek a bevett szokások ellen. Csak azt hagyják sokszor figyelmen kívül, hogy a hagyomány nem a kényszerből ránk maradt ósdi divat. A hagyomány a választás szabadságából eredő alap, amire a legeredményesebben építhetünk. Utóbb aztán újíthatunk is ezen. Ha ezeket az újításokat ésszerűen, az egészséges, szükségszerű fejlődés nevében tesszük, megőrizzük hagyományaink magvát, akkor törekvéseink nem a tradíciók pusztulását, hanem épp továbbélését segítik elő. Kossuth Lajos szavaival élve: »Nem mind javítás, ami egyes érdekeknek hízeleg, és tartós csak

* Elhangzott a Dávid Ferenc Egylet 2005. január 23-án tartott rendezvényén